

Un cert respecte

ÒSCAR ROCABERT

El poeta Jordi Domènech, que va morir fa deu anys, és encara una figura respectada, tant per amics i coneguts com per lectors que mai l'han conegut. Més encara, és recordat amb sincera estimació i un cert agraïment per la feina que va fer. Com ha estat, això? Com ha crescut, el record d'aquest escriptor que gairebé no figura en cap cànon de poesia catalana?

Cal que pensem, primer, com és que tenim un poeta de nivell nacional en un Sabadell ben particular: el de la postguerra, transició, democràcia, i això que tenim ara. Ens aventurem a dir, per començar, que senzillament en Domènech neix el 1941 amb una capacitat estètica innata, tant per a allò visual com per a allò escrit. Amb divuit anys, el gener de 1960, publica dues tankes de gran nivell a la revista *Riutort*:

DUES TANNKES

A la memòria de Carles Riba

Quan rodin illes
pel comiat desfetes
o el volcànic
abandó ens lliberti
arribarem als mites.

No neix l'equivoc
en les hores descalces.
La saviesa
ens ho dirà, quan plorin
vora la mar els fòssils.

Carles Riba, estrofisme elaborat... Ell mateix reconeix la seva relació de mestratge amb mossèn Camil Geis, malgrat alguns retrets, estètics sobretot, que li va fer tot recordant-lo a *Quadern* el 1998. Malgrat el futur Domènech, aquí hi tenim una base de formació classicitzant, que el poeta va poder amagar sempre.

A l'altra cara de la moneda sabadellenca, una admiració plena i vivencial envers la poesia de Pere Quart. Una vegada ha començat a estudiar enginyeria tècnica a Terrassa, fa una colla d'amistats ben lletraferida. Albert Novellon, artista, recorda com en Domènech, ell, la Núria Codina i d'altres amics feien trobades a casa per a llegir i recitar poesia. Ens diu que en Jordi era un entusiasta de Pere Quart, que el llegia en profunditat. Tots plegats arriben a muntar una excursió de Terrassa a Montserrat per llegir-hi poemes a l'aire lliure. Això forma un esperit, i està clar que aquesta època és un altre germen de vida poètica en aquest creador de llarga trajectòria.

Mirem què ens diuen Castellet i Molas sobre Pere Quart, l'any 1963: «Pere Quart havia tingut la sort de posseir unes reserves

d'escepticisme i de capacitat crítica, i alhora una saludable tendència autoirònica i satírica: no cal repetir que Pere Quart és un moralista, això que se'n diu un temperament ètic. Aquesta mena d'escriptors, o se suïciden (físicament o literàriament), o acaben salvant-se *in extremis* de tots els moments de depressió. Necessiten, potser més que els altres, d'algun estímul extern: Pere Quart el trobà (...) en els escriptors més joves, que li reconegueren un mestratge inesperat per a molts, i també en els universitaris i joves lectors que, de sobte, descobrien un escriptor important, que les conseqüències de la guerra, primer, i una mena de silenci que s'havia teixit al seu voltant, després, els havien escamotejat. Així, doncs, un escepticisme autocrític i una innata tendència a totes les formes "serioses" de l'humor, conferien a la poesia de Pere Quart una mena d'immunització de cara als perills que les depressions freqüents (...) en el poeta podien provocar en la seva obra.» (*Poesia catalana del segle XX*, Edicions 62, p.163-164). Afirmem, sense por d'equivocar-nos, que Pere Quart és una altra de les bases en què es recolza gran part de l'obra de Domènech. En aquest sentit, aquest poeta és fidel seguidor de la Confraria de l'Humor Suprasensible, i també de la mala llet perequartiana. Domènech és una baula molt forta dins l'encadenament de fets poètics del nostre Sabadell. Malgrat que no se n'hagi fet cap publicitat oficial.

Tenim, per exemple, L'Ou Ferrat, un grup de poetes sabadellencs (Antoni Garriga, Jordi Domènech, Feliu Comella i Joan Montsech) que es dediquen per un temps a divulgar poesia durant els primers anys seixanta. Poc després, el 1971 (era un projecte previst per al 1969), es publica *I li estreba les vetes de la cotilla: (homenatge a Joan Oliver)*. Encara que el text de justificació ens avisa que no hi ha continuïtat amb l'estètica de l'Oliver, hi apareixen dos autors que connecten amb un llenguatge col·loquial i un humor fi, casolà, malèvol i infantil alhora: Josep-Ramon Bach i Jordi Domènech. En Domènech, com ens explica l'acadèmic Pere Ballart, apunta moltes maneres, i destaca dins del volum per la seva maduresa. Aquí comença el cicle de sis llibres que Cafè Central va proposar el 2008 com a *Obra poètica* (no completa, ni de bon tros) de Jordi Domènech.

La connexió amb *Èczema*, que comença el 1978, és decisiva per a la inclusió de dos poemes

d'aquest primer recull a l'antologia informativa *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*, d'Altaió i Sala Valldaura (Laia, 1980). És prou remarcable que Domènech només hagués necessitat un recull publicat per entrar en aquesta selecció, però és veritat que els "deu trossos" que el componien van causar un efecte tan intens (i durador) que fins i tot havien estat reeditats en bilingüe gal·lec-català per Basilio Losada a la Corunya (Castro, 1974). Aquests deu poemes allarguen la seva influència fins als primers anys 2000, quan Xavier Grimau els recupera per als seus recitals i per a musicar-los amb Labatzuca. A Grimau li interessien, d'aquests poemes, la crítica social i l'aspecte de discurs directe i sense embuts, molt en la línia de la mala llet sabadellenca que ja hem apuntat i de la qual Grimau se'ns mostra continuador.

Però Jordi Domènech és un autor de molts registres, de moltes poètiques, i també de moltes complicitats creatives, que ell fomenta durant tota la seva vida. No és casualitat que se'n tingui un bon record, en el sentit que la seva generositat intel·lectual li permetia fer una mena de mestratge no programat, només basat en la tertúlia. Fos per timidesa, for per reclusió voluntària, Domènech va fer tot el possible per tal de no esdevenir una vedet literària, un personatge del món de la faràndula poètica. La prova d'això és que la seva obra encara no ha rebut el reconeixement ampli que mereix.

Tot i això, els lectors informats sempre l'han tingut en compte. Els seus cinc llibres posteriors, que es publiquen entre 1984 i 2002, sempre són ressenyats als diaris i a les publicacions literàries del país. Però és curiós de notar que aquesta divulgació acostuma a anar promoguda pels amics del poeta (Antoni Clapés, Vicenç Altaió, Carles Hac Mor, Víctor Sunyol, etcètera), i que sense aquest cercle d'amistats la simple publicació dels seus poemes hauria pogut no esdevenir-se. El cas més flagrant és que *l'Obra poètica* ha estat publicada per Cafè Central, i no pas per cap editorial de gran magnitud com Edicions 62 o Quaderns Crema, per exemple. En aquest sentit, i encara que ens dolgui, Jordi Domènech no és un autor normalitzat a casa nostra.

Un primer pas cap a aquesta normalització l'ha fet, amb molt encert, el professor universitari Pere Ballart, de la UAB. Aquest és potser el primer acadèmic que li dedica, com a mínim, una ressenya al diari *Avui*. Després, amb més calma, fa una conferència on analitza els sis llibres de *l'Obra poètica*, i en fa una lectura marcada per la teoria de la literatura, sense tenir en compte el context històric de cada llibre, ni cap mena de publicació paral·lela de poemes esparsos. Aquesta conferència (publicada al volum *L'acadèmia i els límits*, UOC Press, 2010) és un gran pas per a una desitjada divulgació i posada al dia del poeta: qualsevol professor de secundària o de facultat, qualsevol crític o periodista que vulgui tenir informació bàsica sobre aquest cicle de sis llibres, ja no podrà excusar-se davant la suposada dificultat de comprensió d'aquests poemes. Ja gaudeixen d'una lectura acadèmica i, per tant, ja formen part d'un cànon. Una inclusió al cànon que el mateix Pere Ballart s'ha preocupat que existeixi: ha inclòs Jordi Domènech a la seva antologia *Paraula encesa* (Viena, 2012), confeccionada juntament amb Jordi Julià.

I els joves?

Els autors joves que llegeixen Domènech el reben amb entusiasme i amb respecte, perquè són intel·ligents. Ja hem parlat de Xavier Grimau. Josep Pedrals el llegeix i el té en molt bona consideració. També trobem la visió entusiasta que en té Jaume C. Pons Alorda,

que, com és natural en ell, en destaca l'extremisme de les imatges, la valentia i la vitalitat d'una moral oberta, agosarada i, sobretot, d'un ateisme radical. És en aquest punt, diríem, que podem afirmar que Jordi Domènech era, també, un il·lustrat.

Com a demostració de la vitalitat d'una poesia que sempre ha volgut romandre, el poeta va rebre enguany dos homenatges, un a Barcelona, organitzat per en Pedrals i Cafè Central, a la sala Horiginal, i un altre a Sabadell, organitzat per la Fundació Ars i l'Espai FOC Ventura. Esperem que aquest esforç per conservar la memòria del poeta serveixi sobretot perquè, quaranta anys després del seu primer recull, els nostres joves lectors el descobreixin, el llegeixin, el critiquin, s'hi empenyin, hi xalin, i tot allò que es fa, sempre que aquest té capacitat per provocar-ho, amb un clàssic.